

Miten hoitaa vesiämme pelkkien rajoitusten ja kustannusten sijaan?

**Finnish Lakeland Forum
Kuopio, Savonia kampusydän 24.8.2022**

Jukka Koski-Vähälä
Toiminnanjohtaja, MMT
Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys ry (**SKVSY**)
www.skvsy.fi

-
- Habitat Use of the Oregon Blue Butterfly in the Pacific Northwest

SKVSY on luotettava, eri toimijat yhdistävä asiantuntijataho, joka tuottaa tietoa, toteuttaa kehittämistoimenpiteitä ja vaikuttaa päätöksentekoon vesien, alueensa ja jäsenistönsä hyväksi.

SKVSY edistää
vesien ja ympäristön
hyvää tilaa ja
kestävää käyttöä.

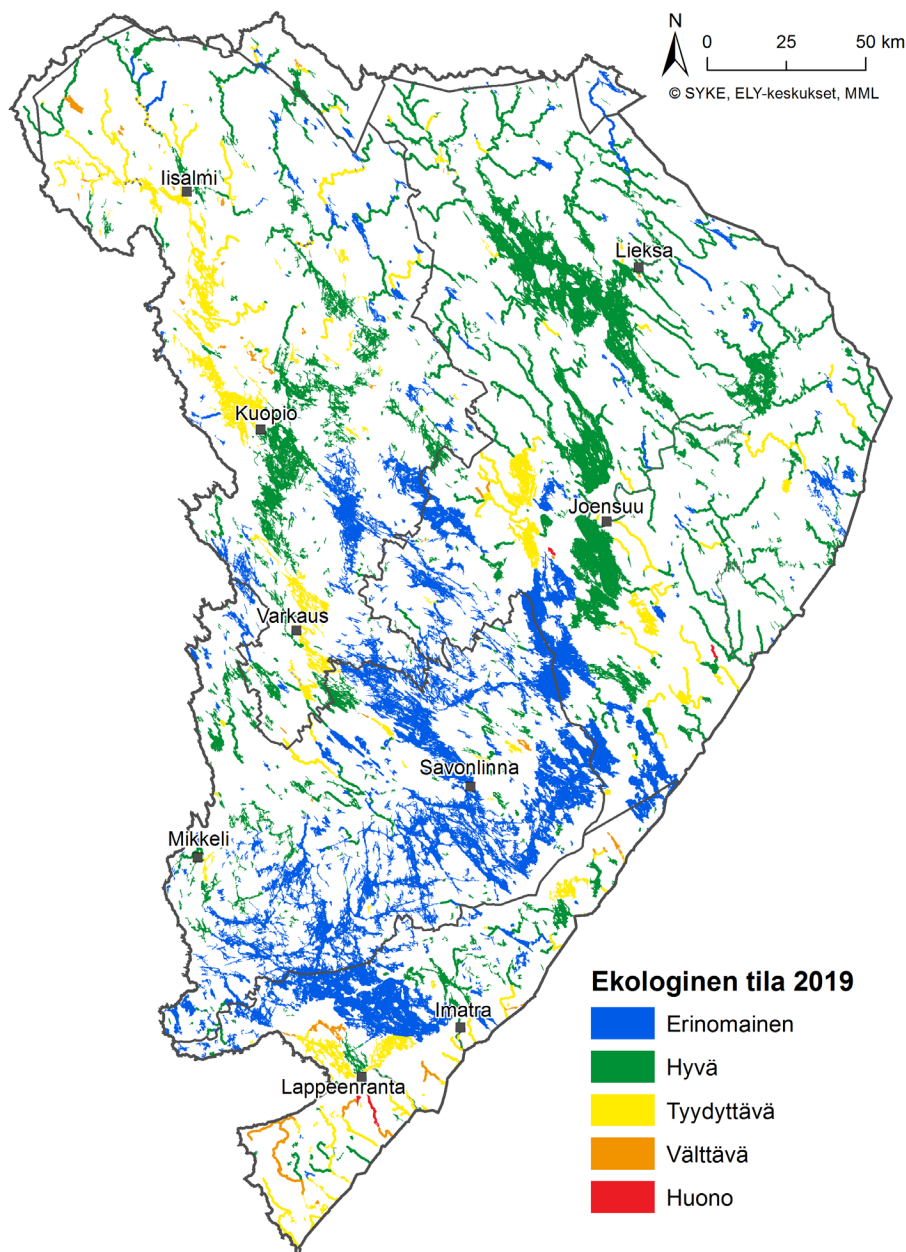

Toimintaan kuuluu
vuosittaisia jäsenpalveluja,
kehittämistoimintaa ja
omistajaohjausta (**SKYT Oy**)

**Vettä ja vesistöjä
hyödynnetään monipuolisesti
ja kestävästi huolehtien
samalla vesien hyvästä tilasta.**

Vuoksen (vesienhoito)alueen tiivistetty puitetieto

- Vuoksen alueen järvisyys 20%, koko Suomessa 10%
- Järvipinta-alasta hyvässä ja erinomaisessa ekologisessa tilassa 83%, vastaavasti jokien pituudesta 71%
- Pohjavesivarat Kaakkois-Suomen ja Pohjois-Karjalan Salpausselillä sekä Sisä-Suomen harjumuodostumaryhmässä
 - 730 luokiteltua pohjavesialuetta, joista 40 riskialuetta ja 8 huonossa kemiallisessa tilassa olevaa
- Alueemme luonteenpiirteenä reittivedet
 - Asutus ja elinkeinojen kehitys perustunut vesireitteihin
 - Itä-Suomea yhdistävä ja viennin mahdollistava liikenne- ja kulkuväylä; Pieliseltä ja Ylä-Savosta Itämerelle (Vienanmereltä Pohjanlahdelle ja Suomenlahdelle)

Sininen (bio)talous, ekosysteemipalvelut

- Ihmistoiminnankin eli meidän kaikkien elämisen lähtökohtana luonnon tuottamat ekosysteemipalvelut, jossa vedellä erityinen merkitys
 - ✓ Vesi elämän ja elämisen perustana, globaali hyödyke, ei omistajaa
 - ✓ Ekosysteemipalveluiden käyttö monipuolista...laajaa, **merkitystä ei oikein voi ymmärtääkään ennen kuin herätellään ja pohdiskellaan**
 - ✓ Ekosysteemipalveluiden kestävyys välttämätöntä, myös pitkäjänteisessä elinkeinotoiminnassa
 - ✓ Ekosysteemipalveluiden kehittämisestä niiden tuotantokunnosta huolehtimiseen
- ✓ Vettä ei omista kukaan..... VASTUU...

Ylläpitävät palvelut:

Veden ja ravinteiden kierto, luonnon monimuotoisuus, yhteyttäminen

Tuotantopalvelut:

- Vesi
- Kalat
- Ravut
- Kasvit, levät
- Vesivoima
- Liikenneväylä
- Vesilinnut

Säätelypalvelut:

- Ravinteiden käsittely ja varastointi
- Hiilen sidonta
- Veden säätely

Kulttuuripalvelut:

- Terveys
- Virkistys
- Tiede
- Opetus
- Maisema
- Kulkuväylä

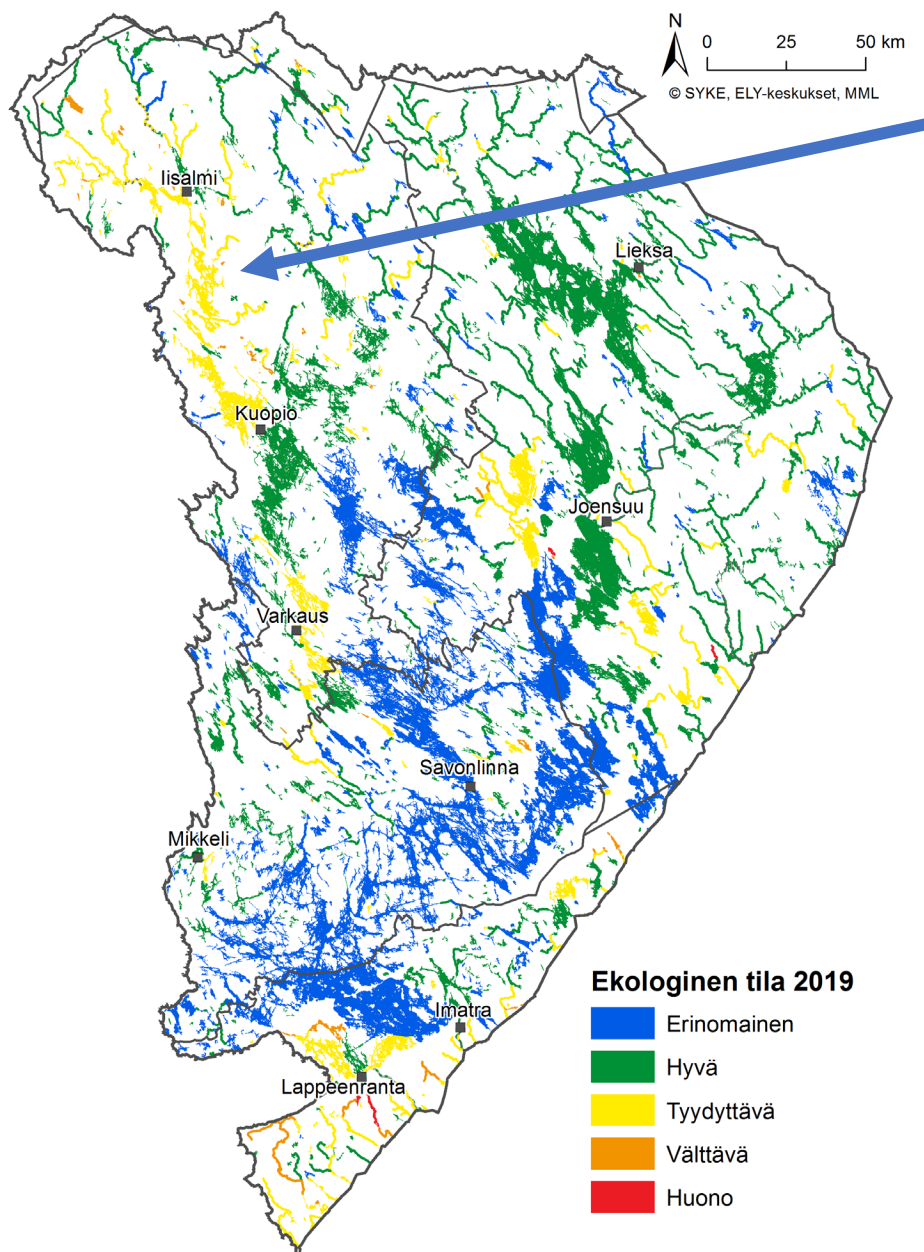
Sinisen (bio)talouden ”aikakaudet”

- **Vesistöjen käyttömuodot ja painoarvot eri aikakausina muuttuneet**
 - Kulkuväylä, luontaistalous
 - Kiinteistöjen talousvesi, liikenneväylä, ravinnontuotto, elintarvikevarmuus
 - Vesirakentaminen, säännöstely, kuivatus, viemärit, jopa kaatopaikka – ristiriidat kalatalouden ja kotitarvekäytön kanssa
 - Säättely, suojelu, kunnostus, ennallistaminen, luonnon itseisarvo, matkailu, virkistyskäyttö – EILINEN TILANNE
 - Ekosysteemipalveluiden käyttö ja hyödyntäminen – TÄTÄ PÄIVÄÄ
 - Ekosysteemipalveluista huolta pitäminen ja lisäarvon tuottaminen – LÄHITULEVAISUUS (alustajan arvio)

- **Intressivertailuista siirrytty monipuoliseen ja monimuotoiseen vesien hyödyntämiseen, MUTTA ENTÄ MUUT TEKIJÄT SINISEN TALOUDEN KEHITTÄMISEN EDELLYTYKSET**

Lähestymistavat ja arvostukset vaihtelevat

Esim. kalatalous:

- Onko sininen parempi kuin keltainen ?
- Muikku vai särki, saatikka lahna ?
- Kasvatettu vai luonnonkala, istutukset vai luontainen lisääntyminen ?
- Kotitarve- vai ammattikalastus, seisova vai aktiivipyydys ?
- Määrä, laatu, eurot, viihtyvyys, luontoarvo..., kala- vai leväraaka-aine... proteiini vai vitamiini ?
- Paikalliset vai matkailijat, minä, me vai naapurikyläläiset ?
- Ihmisten vai kalojen hyvinvointi ?

Entä muut:

- Luonto- vai kulttuurimaisema...rantamökit vai yhteisrannat ?
- Vesijohtovesi vai pullovesivirvoitusjuomat
- Jäähdytys- vai kasteluvesikäyttö
- Kotimainen lihantuotanto vai elintarvikkeiden tuonti ?
- Energian tuotanto vai eliöstön kulkuväylä ?
- Nykyinen vai uusi toimija

Sininen talous vai omavarainen hyödyntäminen ?

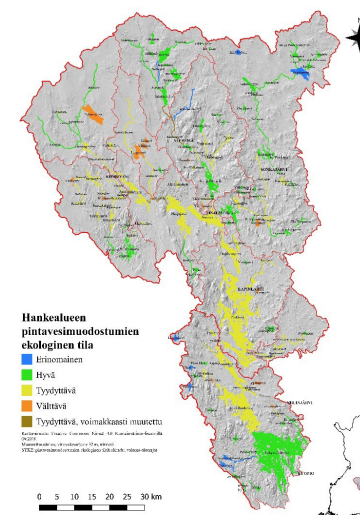
Kohti vastuullisuutta

➤ VESI keskiöön !!

- ✓ Veden arvostaminen, ymmärrys, vastuullisuus
- ✓ Iisalmen reitin vesivisio (herätelty ja pohdiskeltu yhdessä)
- ✓ Tarvitaan VESITIETOA; yhteinen alueellinen *VESIViesti*, www.iisalmenreitti.fi

Vesiviestillä Vaikuttavuutta

**SAVO-KARJALAN
VESIENSUOJELUYHDISTYS RY**

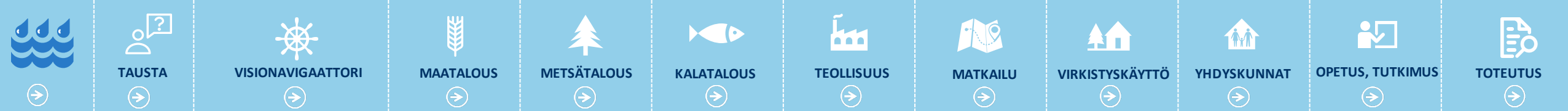
lisalmen reitin vesivisio

YHTEISESTÄ PUHTAASTA VEDESTÄ HYVINVOINTIA JA MENESTYSTÄ YLÄ-SAVOON

Jukka Koski-Vähälä
Toiminnanjohtaja, MMT
Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys ry.

(www.vesivisio.fi)

PÄÄ- JA OSATAVOITTEET

POHJAVEDEN HYVÄ LAATU, RIITTÄVYYS JA KILPAILUKYKYINEN HINTA

KESTÄVÄ TUOTANTO JA VESILUONNONVAROJEN KÄYTTÖ

VESILUONNOSTA VIRKISTYSTÄ, TERVEYTTÄ JA VIIHTYISYYTTÄ

TERVE VESIEKOSYSTEEMI

VESIEN ARVOSTUKSEN JA YMPÄRISTÖTIETOISUUDEN LISÄÄMINEN

SEKTORITAVOITTEET JA TOIMENPITEET

TOTEUTUSOHJELMA

➔	MAATALOUS	
➔	METSÄTALOUS	
➔	KALATALOUS	
➔	TEOLLISUUS	
➔	MATKAILU	
➔	VIRKISTYSKÄYTTÖ	
➔	YHDYSKUNNAT	
➔	KOULUTUS, TUTKIMUS
KULTTUURI, HALLINTO	

1. Tietoisuus, avoimuus ja ymmärtäminen

VESIEN ARVOSTUKSEN JA YMPÄRISTÖTIETOISUUDEN LISÄÄMINEN

1. Tietoisuus, avoimuus ja ymmärtäminen
2. Alueen imagon vaaliminen
3. Luontosuhteen kehittäminen

TOIMENPITEET:	Maatalous: <u>Vesistötietoa viljelijöille</u> Tuotetaan selkeää tietoa maatalouden toimenpiteiden vesistövaikutuksista sekä mahdollisuuksista vesien tilan parantamiseksi. Metsätalous: <u>Metsätalouden tiedotus, koulutus ja neuvonta</u> Kehitetyn käytännönläheisen neuvonnan ja koulutuksen toteuttaminen metsäneuvojille ja metsäalan ammattilaisille. Perustellun yhteisen viestin jalkauttaminen metsänomistajille saakka. Koulutus, tutkimus, kulttuuri, hallinto: <u>Vesivision viestintä, koordinointi ja seuranta</u> Viestinnällä, koordinoinnilla ja aktivoinnilla saavutetaan vesivision synergiaedut. Kaikki: <u>Tiedotus, koulutus, neuvonta</u> Tuotetaan havainnollista ja tiivistä tietoa veden merkityksestä. Tiedotetaan vesien tilasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä kaikille toimijoille ymmärrettävällä kielellä. Tuodaan esille kotimaisen kalan ympäristö- ja terveysedut.
LISÄARVO:	Vesivastuullisuuden lisääntyminen ja toimenpiteiden muuttuminen yhteiseksi tekemiseksi yhteisesti määriteltujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

TAVOITTEET

- Kuormituksen vähentäminen keskittyen oleelliseen hyvällä asenteella.
- Maataloustuotannon lisääminen ja tehostaminen vesistövaikutuksia alentaen.
- Veden käytön ja hallinnan tehostaminen sekä kuljetettavan veden määrän vähentäminen.

MAATALOUS

lisalmen reitin 5583 km²:n pinta-alasta 14,5 % eli yli 81 000 ha on maatalousmaata, mikä on suhteellisesti ja määrällisesti lähes kaksinkertaisesti verrattuna viereiseen Nilsän reittiin. Noin kolmasosa 1500 tilasta on lypsykarjatiloja ja maidontuotannon määrä on noin puolet Pohjois-Savon ja 7 % koko maan tuotannosta. Karjatalousvaltaisen alueen viljelypinta-alasta noin 50 % on nurmiviljelyssä ja 30 % viljan viljelyssä (pääasiassa ohra ja kaura). Valkuaiskasvien tuotantoalat ovat lisääntymässä. lisalmen reitin varrella harjoitetaan myös luomutuotantoa erityisesti maitotiloilla. Erikoistuotanto ja puutarhanviljely on alueella pienimuotoista. Maidon jatkojalostus on merkittävää.

Pohjois-Savon ja lisalmen reitin maatalouden ja elintarviketuotannon tavoitteena on laajeneva, kustannustehokas ja kestävä tuotannon mukainen elinkeinotoiminta. Tiloilta tavoitteen saavuttaminen on mahdollista kustannuksia alentamalla, hyödyntämällä uusia tutkimustuloksia satotason lisäämiseksi sekä tukemalla kiertotalouden tehostamista raaka-aineiden jalostusarvon lisäämiseksi. Taloudellisen lisäarvon saavuttaminen kestävästi tuotetuilla, laadukkailla ja paikallisilla elintarvikkeilla on vastaavasti ruokasektorin yhteinen asia. Maatalous- ja elintarviketuotannolla on erittäin suuri aluetaloudellinen merkitys, mitä pyritään pitkäjänteisesti ja kestävästi lisäämään.

TOIMENPITEET

Pohjaveden laatu, hinta ja riittävyys	Vesiluonnosta virkistystä, terveyttä ja viihtyisyyttä	Terve vesiekosysteemi	Vesien arvostuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen	Kestävä tuotanto ja vesiluonnonvarojen käyttö
➔ <u>Maa tilojen va ra vesijärjestelmät</u>	➔ <u>Ves istötietoa viljelijöille</u>	➔ <u>Ti lakeskusten ve denkäytön ja ha llinnan te hostaminen</u>	➔ <u>Ves istötietoa viljelijöille</u>	➔ <u>Ti lakeskusten ve denkäytön ja ha llinnan te hostaminen</u>
➔ <u>Ti lakeskusten ve den käytön ja ha llinnan te hostaminen</u>	➔ <u>Tie dotus, koulutus, neuvonta</u>	➔ <u>Ra vi nteiden kierrättämisen, ku stannustehokkuuden ja ve si ensuojelutoimenpiteiden lisääminen.</u>	➔ <u>Tie dotus, koulutus, neuvonta</u>	➔ <u>Ra vi nteiden kierrättämisen, ku stannustehokkuuden ja ve si ensuojelutoimenpiteiden lisääminen.</u>
➔ <u>I ma gon hyödyntäminen</u>	➔ <u>I ma gon hyödyntäminen</u>	➔ <u>Pe ll on vesitalouden ja maan ka svukunnon pa rantaminen</u>	➔ <u>I ma gon hyödyntäminen</u>	➔ <u>Pe ll on vesitalouden ja maan ka svukunnon pa rantaminen</u>
				➔ <u>Ke stävästi tuotetun lähiruoan käy tön lisääminen</u>
				➔ <u>Ma a talouden tutkimus</u>

KOORDINOINTI

- Arvioitu ja käytetty työkaluja Vesivision toteutumisen koordinointiin ja seurantaan
 - Google docs, Milanote,
- Erilaisia toimenpiteitä on yhteensä 45, joista 39 oli toteutuksessa 2020 lopulla
- Tietojen kokoaminen vaatii aktiivista yhteydenpitoa ja muistuttamista toimenpiteiden saamiseksi yhteiseen tietoon
 - Louhintatyökalujen mahdollisuudet !

IISALMENREITTI.FI: alueellista tietoa pinta- ja pohjavesistä, niiden tilasta, käytöstä, toimenpiteistä

- Valuma-aluepohjainen lähestymistapa
 - Alueen pintavesien vedenlaatatiedot graafisesti esitettynä
 - Kesä/talvi, pinta/pohja
 - Fosfori, typpi, a-klorofylli, happi, COD, väriluku, näkösyvyys
 - Vesien tilaan vaikuttavat tekijät, kalatalous, vesitalous
 - Toimenpiteet vesien tilan parantamiseksi, tulosten lisäksi pureskeltua tietoa, alusta muille toimijoille
 - Pohjavesialueiden sijainti ja käyttö
 - Pohjavesiresurssit yhdyskuntien kannalta tärkeitä
 - Myös pintavedet voivat olla pohjavesivaikutteisia -> linkitys pinta- ja pohjavesiosioiden välillä

- Tarkastelua myös vettä hyödyntävien toimialojen näkökulmasta; elinkeinot, aluetalous
 - maatalous
 - metsätalous
 - teollisuus
 - kalatalous
 - yhdyskunnat
 - matkailu
 - virkistyskäyttö
 - koulutus, tutkimus, kulttuuri & hallinto

HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE

PINTAVEDET / JÄRVET & JOET

SONKAJÄRVI

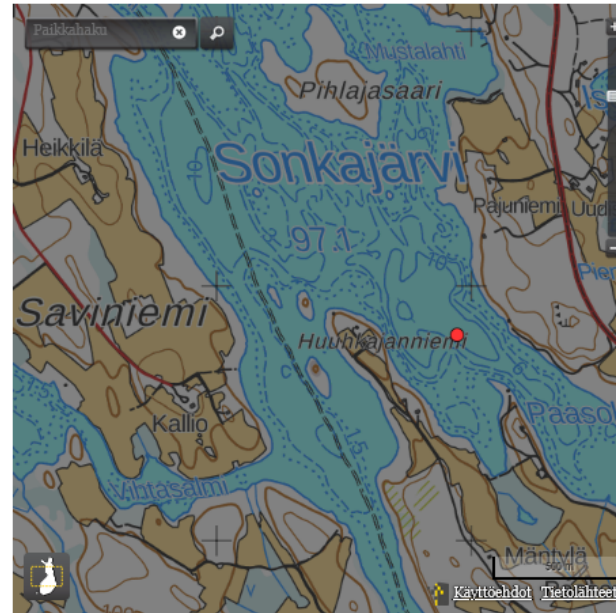
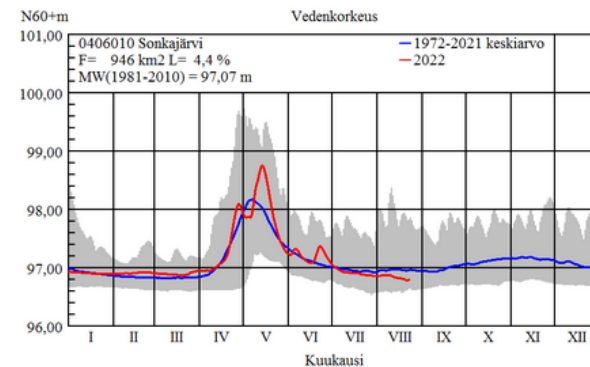
Sonkajärvi

Pinta-ala: 540 ha
Syvyys: 13,8 m
Keskisyvyys: 2,7 m
Järvityyppi: Runsashumuksiset järvet (Rh)
Ekologinen tila: Hyvä
Laskennallinen viipymä: 15 vrk
Valuma-alueen pinta-ala: 936 km²
Kunta: Sonkajärvi

Sonkajärven kunnan keskustaajama sijaitsee järven kaakkoisosassa sijaitsevan kapean Sonkalahden rannan tuntumassa. Sonkajärven laskujoki on [Matkusjoki](#).

Hydrologia

Sonkajärven vedenpinnan korkeutta on laskettu 1,5 metriä vuonna 1940. [Jalkomäen 1-luokan pohjavesialue](#) ulottuu kunnan keskustaajamasta Sonkajärven Paasolahden rannalle saakka. Järven ajankohtainen vedenkorkeus sekä luusuan lähtövirtaama alla:

Sonkajärven valuma-alue kartalla korostettuna (valuma-aluearvot tehty VALUE-työkalulla). Näytteenottopisteen Sonkajärvi 090 sijainti merkitty karttaan punaisella pisteellä.

Kalastus & kalasto

Sonkajärvi kuuluu Ylä-Savon kalatalousalueeseen. Järveen on 2010-luvulla istutettu kuhaa ja siikaa.

Sonkajärvi, istutetut kalalajit ja määrät (kpl) 2010–2019

BLOGI

Sonkajärven vedenpinta nousee parin vuoden sisällä

PINTAVEDET / JÄRVET & JOET

- Alueen pintavesien **vedenlaatutietoja** graafisesti esitettynä **vuodesta 1965 lähtien** 112 järven ja 40 joen osalta:
 - Valittu edustavat näytteenottopisteet
- Järvet
 - Kesä/talvi, pinta/pohja
 - Fosfori, typpi, a-klorofylli, happi, COD, väriluku, näkösyvyys
- Joet
 - Fosfori, typpi, pH, sähkönjohtavuus, COD, väriluku, näkösyvyys

Kesä
1.5.-30.11.

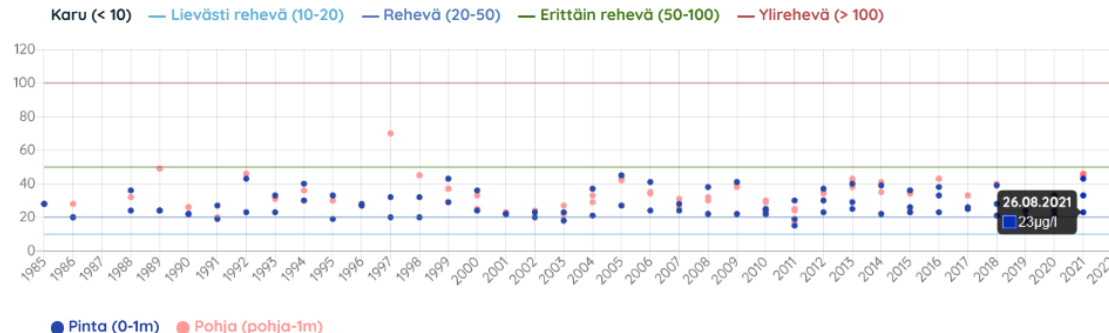
Kokonaisfosfori (µg)

1985

2022

Hae

Kokonaisfosfori (µg/l) / P-Kallavesi 330 (38,5 m)

Lähde: Pintavesien tilan tietojärjestelmä, SYKE

Vesivisio osana aluetaloutta

Järkivihreä (maa)talous,
osavaluma-alueiden
vesienhallinta, Kiuruvesi-järvi
Kiuruvesi

Virtavedet, pohjavedet,
virkistyskäyttö
Vieremä

Vesistöjen kunnostus,
metsätalous,
turvesuoalueiden käyttö
Sonkajärvi

Alueiden käyttö, hulevedet,
vesihuolto/teollisuus, matkailu
Iisalmi

Onkivesi
(osa-alueet ja valuma-alueet)
maisema-kulttuuri-matkailu, kalatalous
Lapinlahti

Sateenvarjo
Koordinointi, osahankkeiden
kokoaminen, suunnittelu, viestintä

Matkailu (Tahko), ilmasto- ja vesistöviisaus,
monimuotoisuus, ympäristökasvatus
Kuopio

- **Toiminnan suunta kunnista yhteiseen tekemiseen**
- **Sidosohjelmien toimeenpano**
- **Verkoston kautta toiminta maakunnallista**

Mitä rajoitusten ja kustannusten sijaan ja lisäksi

- **Vesien tuottamien ekosysteemipalveluiden tuotantokunnosta huolta pitäminen**
 - Hoito- ja suojelutoimenpiteet sisällytetään ”tuotannollisen” toiminnan huolloksi ja investoinniksi
 - Tarvitaan kehittämistä ja tutkimusta (hankkeita), mutta laaja-alainen ja päivittäinen vastuullinen perustyö vaikuttavinta
 - Toteutetaan lisäarvoa tuottavia ja ympäristövaikutuksia alentavia kehittämistoimenpiteitä
 - Omavaraisuus luo vakautta; vesistä huolen pitämisen on oltava osa aluetaloutta ja vastuullista elinkeinotoimintaa
 - Vesien monipuolisemmalla ja kestäväällä hyödyntämisellä lisätään vesien arvoa ja arvostusta sekä yhteisellä tiedolla ymmärrystä ja edelleen vastuullisuutta
- **Sinisen talouden kokonaisuuden ymmärtäminen ja alueellinen kehittäminen**
 - = **lisalmen reitin vesivisio (www.vesivisio.fi)**
 - = **PERUSKIRJA, Finnish Lakeland Forum (www.finnishlakelandforum.fi)**

Vesi hyvinvointimme edellytyksenä

Jukka Koski-Vähälä
Toiminnanjohtaja, MMT
www.skvsy.fi/
jukka.koski-vahala@vesiensuojelu.fi
<https://www.facebook.com/SKVSY>
p. 0500 848171

 SAVO-KARJALAN
VESIENSUOJELUYHDISTYS RY

Vesiensuojelua vuodesta 1963

www.skvsy.fi
www.vesivisio.fi
www.iisalmenreitti.fi